

KRYSTIAN ZIAJA

Wydział Teologiczny, Uniwersytet Opolski

Problem struktury Ewangelii św. Marka we współczesnej egzegezie¹

Das Problem der Struktur des Markusevangeliums in der heutigen Exegese

Zusammenfassung

Das Markusevangelium ist das älteste von den synoptischen Evangelien. In diesem Evangelium wird am deutlichsten die Verborgenheit der messianischen Herrlichkeit im Erdenleben Jesu betont (das Motiv des „Messiasgeheimnisses“). Durch das ganze Evangelium läuft eine Frage: Wer ist Jesus?

Bei Markus bekommt die Heilsbotschaft vom Kommen, Leiden und Auferstehen Jesu die Bezeichnung „Evangelium“; es ist also mehr Wort in der Gegenwart als Bericht von Vergangenenem.

Der Artikel setzt sich mit der Struktur des Markusevangeliums auseinander, in dem die Untersuchungen von fünf Exegeten analysiert werden:

Janusz Czernski (*Księgi narracyjne Nowego Testamentu*, Opole 2003, s. 128–131), Józef Kudasiewicz (*Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Ząbki 1999, s. 153–156), Hugolin Langkammer (*Ewangelia według św. Marka*, Lublin 1997, s. 7–10), Stanisław Gądecki (*Wstęp do Ewangelii synoptycznych*, Gniezno 1992, s. 34–41) i Claus Westermann (*Abriss der Bibelkunde*, Stuttgart 1991, s. 153–156).

Die Struktur des Evangeliums nach Markus, besonders der detailliert erörterte Vorschlag von C. Westermann zeigt, dass die ganze Lehre des Evangeliums zur Anerkennung des Glaubensbekenntnisses führen soll: „Du bist der Messias“ (8,29); „Wahrhaftig, dieser Mensch war Gottes Sohn“ (15,39).

Ewangelia według św. Marka w kanonie ksiąg Nowego Testamentu umieszczona jest po Ewangelii Mateusza, a przed Łukaszem². Wspólnie z nimi tworzy tzw. Ewangelie synoptyczne.

¹ Artykuł opublikowany w: „Scriptura Sacra” 8–9 (2004–2005), s. 191–209.

² Problem kolejności Mt i Mk w kanonie ksiąg NT omawia: J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, PNT 3/1, Poznań – Warszawa 1975, s. 25–37.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest ukazanie struktury Ewangelii św. Marka we współczesnej egzegezie. Najpierw przedstawiona zostanie ogólna struktura Ewangelii synoptycznych, a następnie propozycje podziału Ewangelii św. Marka spotykane w opracowaniach współczesnych egzegetów.

1. Struktura Ewangelii synoptycznych

Trzy pierwsze Ewangelie (synoptyczne) są podobne pod względem struktury, którą możemy określić jako teologiczno-geograficzną. Pomijamy tutaj Mt 1–2 i Łk 1–2 mówiące o dzieciństwie Jezusa. Ewangelia Marka natomiast o tym etapie życia Jezusa nie wspomina. Struktura teologiczno-geograficzna dotyczyć zatem będzie Mt 3–28; Mk 1–16 i Łk 3–24. Ewangelie te kończą się relacją o męce, śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa (Mt 26–28; Mk 14–16; Łk 22–24), stanowiącą punkt kulminacyjny całej działalności Jezusa.

Ogólna struktura Ewangelii synoptycznych przedstawia się następująco:

	Mt	Mk	Łk
Historia dzieciństwa	1–2	–	1–2
Jezus w Galilei	3–18	1–9	3–18
Droga do Jerozolimy	19–20	10	18–19
W Jerozolimie	21–25	11–13	19–21
Męka, Śmierć i Zmartwychwstanie	26–28	14–16	22–24

Szczegółową strukturę Ewangelii synoptycznych przedstawia poniższy schemat:
Ewangelia dzieciństwa Jezusa

	Mt		Łk	
1,	1-17	Drzewo genealogiczne Jezusa	1, 1-4	Prolog
	18-25	Narodziny	5-38	Zwiastowanie (Jan i Jezus)
			39-80	Narodziny Jana Chrzciciela
2,	1-12	Mędrcy ze wschodu	2, 1-40	Narodziny Jezusa
	13-23	Ucieczka i powrót	41-52	...

Jezus w Galilei

	Mt	Mk	Łk
Jan Chrzciciel i chrzest	3	1	3
Kuszenie	4	1	4

Wystąpienie w Galilei, pierwsi uczniowie	4	1	4–5
Kazanie na Górze	5–7	–	6
Uzdrowienie i inne cuda	8–9	1–3	5
Uczniowie	10	3	10
Przypowieści	13	4	8
Wyznanie Piotra, zapowiedź męki	16	8	9
Przemienienie, spór o pierwszeństwo	17–18	9	9
Łukaszowa historia podróży (tzw. Reisebericht)			10–18

Droga do Jerozolimy

	Mt	Mk	Łk
Małżeństwo, dzieci	19	10	18
Trzecia zapowiedź męki	20	10	18

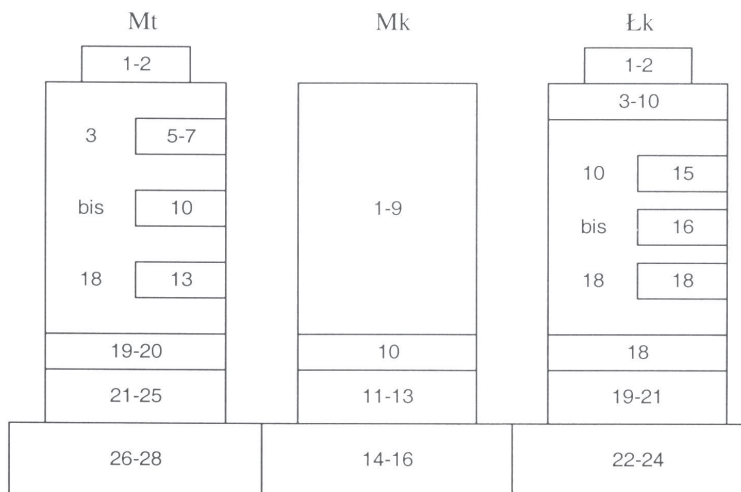
W Jerozolimie

	Mt	Mk	Łk
Wjazd do Jerozolimy	21	11	19
Oczyszczenie świątyni	21	11	19
Przeciwko faryzeuszom i saduceuszom	22–23	12	20
Zapowiedź zburzenia Jerozolimy	24	13	21
Apokalipsa synoptyczna	24–25	13	21

Męka, Śmierć i Zmartwychwstanie

	Mt	Mk	Łk
Spisek przeciw Jezusowi i Getsemani	26	14	22
Uwięzienie i śmierć	26–27	14–15	22–23
Pusty grób i Wielkanoc	28	16	24

Graficznie strukturę tych Ewangelii przedstawił Claus Westermann³.

2. Struktura Ewangelii św. Marka

Ewangelia Marka jest najkrótsza spośród ewangelii, ale i najstarsza. Dzięki zaś swemu gatunkowi literackiemu stała się źródłem i była wzorem dla pozostałych synoptyków: Mateusza i Łukasza. Marek jako pierwszy „stworzył gatunek literacki Ewangelii”⁴.

Marek już w prologu ujawnia swoje zainteresowanie teologiczne – jego zamiarem jest przedstawienie Jezusa jako Chrystusa, Syna Bożego. Przez całą jego Ewangelię przewija się więc pytanie: Kim On jest?

Charakterystycznym dla tej Ewangelii tematem teologicznym jest tzw. tajemnica mesjańska. Pojęcie to wprowadził do chrystologii Ewangelii synoptycznych W. Wrede⁵. U Marka z jednej strony Jezus objawia coraz bardziej swoją Boską godność, z drugiej zaś – Jego osoba i nauczanie spotyka się z coraz większym niezrozumieniem. Dodać należy, że i sam Jezus zakazuje mówić o swej godności i rozgłaszać fakt dokonywania przez Niego cudów. Całe nauczanie Ewangelii ma na celu dokonanie właściwej oceny posłannictwa Jezusa Chrystusa, czyli udzielenie właściwej odpowiedzi na wspomniane pytanie: Kim On jest? Z taką odpowiedzią spotykamy się, gdy tajemnica mesjańska przestaje zobowiązywać – w męce i zmartwychwstaniu można w pełni poznać osobę i godność Jezusa: „Prawdziwie ten człowiek był Synem Boga” (15,39).

Po tej ogólnej charakterystyce Ewangelii św. Marka i zasygnalizowaniu jej głównego przesłania teologicznego, które polega na paradoksalnym połączeniu objawienia

³ C. WESTERMANN, *Abriss der Bibelkunde*, Stuttgart 1991, s. 140.

⁴ J. KUDASIEWICZ, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Ząbki 1999, s. 170–171.

⁵ W. WREDE, *Das Messiasgeheimnis in den Evangelium*, Göttingen 1901.

i tajemnicy, mocy i słabości, zwróćmy teraz uwagę na jej strukturę. Nie sygnalizują jej ani poruszane tematy teologiczne, ani też Marek nie wyznaczył w swoim dziele miejsc podziału tekstu. Literatura starożytna, a do niej zaliczamy Ewangelię św. Marka, nie dzieliła tekstów na rozdziały, paragrafy, nie występowały akapity⁶. Dziś strukturę Ewangelii św. Marka określa się na podstawie różnych kryteriów (geograficznego, chronologicznego, budowy dramatu antycznego). Tekst Ewangelii św. Marka nie ma więc jednoznacznej struktury literackiej. Widoczne to jest w analizowanych rozwiązaniach u pięciu następujących autorów:

- (1) Janusz Czernski, *Księgi narracyjne Nowego Testamentu*, Opole 2003, s. 128–131;
- (2) Józef Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Ząbki 1999, s. 153–156;
- (3) Hugolin Langkammer, *Ewangelia według św. Marka*, Lublin 1997, s. 7–10;
- (4) Stanisław Gądecki, *Wstęp do Ewangelii synoptycznych*, Gniezno 1992, s. 34–41;
- (5) Claus Westermann, *Abriss der Bibelkunde*, Stuttgart 1991, s. 153–156.

J. Czernski omawiając strukturę Marka mówi o dwóch podziałach drugiej Ewangelii. Po pierwsze zwraca uwagę na to, że „najbardziej rozpowszechniony w literaturze jest schemat budowy drugiej Ewangelii oparty na kryterium geograficznym. Podstawą tego kryterium jest zmiana miejsca działalności Jezusa. Ewangelię rozpoczyna prolog. Odgraniczenie prologu jest kontrowersyjne. W literaturze spotyka się aż cztery wersje prologu: Mk 1,1-13; 1,1-14; 1,1-15 lub 1,1-16. Po prologu Marek przedstawił działalność Chrystusa w Galilei, następnie w drodze z Galilei do Jerozolimy i kończy jej opis w Jerozolimie. Kontrowersyjne jest odgraniczenie prologu”⁷.

Uwzględniając trzy obszary działalności Jezusa (Galilea; droga z Galilei do Jerozolimy; Jerozolima), autor proponuje następujący podział drugiej Ewangelii:

Mk 1,1-13	Prolog
Mk 1,14–8,26	I. Działalność Jezusa w Galilei
Mk 8,27–10,52	II. Działalność Jezusa w drodze z Galilei do Jerozolimy
Mk 11,1–16,20	III. Działalność Jezusa w Jerozolimie. Historia męki i zmartwychwstania

Autor stwierdza następnie, że

(...) kryterium geograficzne pozwala wprawdzie określić makrostrukturę Ewangelii Marka, ale nie wystarcza do przeprowadzenia szczegółowej analizy jej budowy. Obszar, po którym porusza się Chrystus, stanowił tylko tło Jego działalności. Podział geograficzny pomija zupełnie tematykę nauczania i działalności Jezusa. Stąd uczeni zastosowali drugie kryterium – tzw. kryterium treściowe lub tematyczne, na podstawie którego porządkuje się i systematyzuje tematy w ramach poszczególnych obszarów działalności Jezusa⁸.

⁶ J. CZERNSKI, *Księgi narracyjne NT*, Opole 2003, s. 128.

⁷ *Tamże*, s. 130.

⁸ *Tamże*.

Mając na uwadze obydwie kryteria geograficzne i tematyczne autor proponuje następującą mikrostrukturę drugiej Ewangelii:

Mk 1,1-13	Prolog
1,1-8	Działalność Jana Chrzciciela
1,9-13	Chrzest i kuszenie Jezusa
Mk 1,14–8,26	I. Działalność Jezusa w Galilei
1,14-15	Pierwsze wystąpienie Jezusa
1,16-20	Powołanie pierwszych uczniów
1,21-45	Nauczanie – I seria cudów
2,1–3,6	Kontrowersje z judaizmem (I)
3,7-21	Uzdrowienia – ukonstytuowanie Dwunastu – kontrowersje z judaizmem (II) – krewni Jezusa
4,1-34	Nauczanie w przypowieściach
4,35–5,43	II seria cudów
6,1-6a	Odrzucenie Jezusa w Nazarecie
6,1b-13	Misja Dwunastu
6,14-29	Śmierć Jana Chrzciciela
6,30-31	Powrót uczniów z misji
6,32-56	III seria cudów
7,1-23	Kontrowersje z judaizmem (III)
7,24-37	Działalność Jezusa w środowisku pogańskim
8,1-9	Nakarmienie czterech tysięcy
8,10-21	Kontrowersje z judaizmem (IV)
8,22-26	Uzdrowienie niewidomego
Mk 8,27–10,52	II. Działalność Jezusa w drodze do Jerozolimy
8,27-30	Wyznanie Piotra
8,31–9,1	I zapowiedź męki – definicja ucznia Jezusa
9,2-13	Przemienienie
9,14-29	Egzorcyzm
9,30-50	II zapowiedź męki – pouczenia uczniów
10,1-31	Trzy pouczenia: rozwody – dzieci – bogactwa
10,32-45	III zapowiedź męki – pouczenia uczniów
10,46-52	Uzdrowienie niewidomego Bartymeusza z Jerycha
Mk 11–16	III. Działalność Jezusa w Jerozolimie – historia męki i zmartwychwstania
11,1-25	Wjazd do Jerozolimy – oczyszczenie świątyni
11,26–12,44	Kontrowersje z judaizmem (V) – pouczenia
13	Mowa eschatologiczna

14-15	Historia męki Jezusa
16,1-8	Znalezienie pustego grobu
16,9-20	Chrystofanie Zmartwychwstałego

J. Kudasiewicz⁹, analizując strukturę dzieła Marka stwierdza, że

(...) pogłębiona, refleksyjna lektura drugiej Ewangelii daje wyraźne wrażenie jedności. I chociaż czasami niełatwo jest sprecyzować, co tworzy ową jedność, to chodzi tu o jedność zamierzoną przez samego autora¹⁰. Aby można było powiedzieć, że taką, a nie inną strukturę nadał autor swemu dziełu, należy odnaleźć obiektywne kryteria, które wskazywałyby na świadomie zamierzone elementy podziału. Zdaniem autora kryteria te w dziele Marka rzeczywiście istnieją. Jedne z nich mają charakter literacki, inne zaś teologiczny¹¹.

Do elementów literackich należą:

- krótkie streszczenia mówiące o działalności Jezusa, czyli tzw. *summaria*. Najważniejsze z nich to: 1,14-15; 3,7b-12; 6,6b;
- tzw. „perykopy o uczniach” mówiące o apostołach lub uczniach Jezusa: 1,16-20; 3,13-19; 6,7b-12;
- wzmianka o postawie ludzi wobec Jezusa: faryzeusze chcą Go zabić (3,6); krewni Go nie rozumieją (6,1-6); Piotr wyznaje mesjańską godność Jezusa (8,28-30);
- trzy zapowiedzi męki (8,31; 9,20-21; 10,33-34).

Taki zestaw perykop nie może być przypadkiem, wskazuje on raczej na świadomą pracę autora.

Do elementów teologicznych wprowadzonych przez Marka, jako kryteria wyznaczające strukturę jego Ewangelii J. Kudasiewicz¹² zalicza dwa. Są to:

- (1) wyznanie Piotra w Cezarei Filipowej (8,27-30). Wyznanie to odpowiada na pytanie: „Kim jest Jezus?”. Po nim Jezus wyjaśnia tajemnicę cierpiącego Syna Człowieczego (8,31-33; 9,30-32; 10,32-34) i idzie świadomie ku męce i śmierci. Uczniowie jeszcze tego nie rozumieją, są słabi. Zostaje także zawieszona tzw. tajemnica mesjańska. Jezus nie żąda już od uczniów, by milczeli o Jego mesjańskiej godności;
- (2) drugim elementem teologicznym jest sam termin „Ewangelia”. Jest to tzw. kryterium teologiczno-literackie, gdyż termin „Ewangelia” ma u Marka potrójne znaczenie: (a) Jest to Dobra Nowina, dotycząca Jezusa Chrystusa, tj. zbawienia mesjańskiego (1,1); (b) Dobra Nowina, której Bóg jest początkiem i którą

⁹ J. KUDASIEWICZ, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, s. 153–156.

¹⁰ Autor polemizuje i nie zgadza się tutaj ze zdaniem A. LOISY (*L'Évangile selon st. Marc*, Paris 1912, s. 9), który twierdził, że Ewangelia Marka „jest zlepkiem cudów i pouczeń oraz konglomeratem wspomnień”.

¹¹ J. KUDASIEWICZ, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, s. 153.

¹² *Tamże*, s. 154–155.

ogłasza On ludziom (1,14-15); (c) Dobra Nowina, która jest utożsamiana z Jezusem (8, 35).

Biorąc pod uwagę zarówno elementy literackie, jak i teologiczne należy stwierdzić, że autor drugiej Ewangelii świadomie podzielił swoje dzieło na dwie części, które zawierają dwa ważne tematy teologiczne i są poprzedzone prologiem (1,1-13) oraz zakończone epilogiem (16,9-20).

Struktura Marka, według J. Kudasiewicza, przedstawia się więc następująco:

Prolog	(1,1-13);
1. Progresywne objawienie tajemnicy Mesjasza	(1,14–8,30);
a) Jezus a naród izraelski	(1,14–3,6);
b) Jezus a uczniowie i krewni	(3,7–6,6a);
c) Jezus objawia się uczniom	(6,6b–8,30).
2. Wyjaśnienie tajemnicy Syna Człowieczego i Jego dzieła	(8,31–16,8);
a) Droga Syna Człowieczego	(8,31–10,52);
b) Syn Człowieczy objawia się w Jerozolimie	(11,1–13,37);
c) Męka i zmartwychwstanie Syna Człowieczego	(14,1–16,8);
Epilog	(16,9-20).

H. Langkammer¹³ w swojej koncepcji struktury Ewangelii św. Marka bierze pod uwagę zarówno schemat geograficzny (działalność Jezusa w Galilei, w drodze do Jerozolimy, działalność w Jerozolimie), jak i racje teologiczne (trzy zapowiedzi męki, które precyzują zasadniczy cel Ewangelii św. Marka, jakim jest męka Jezusa, poprzedzająca Jego zmartwychwstanie). Biorąc pod uwagę powyższe kryteria autor przedstawia następującą propozycję struktury drugiej Ewangelii:

a) 1,1-13	Prolog
b) 1,14–8,26	Działalność Jezusa w Galilei
1,14–3,35	Pierwszy etap działalności Jezusa
4,1–34	Jezus naucza w przypowieściach
4,35–7,23	Czyny i słowa Jezusa
7,24–8,26	Działalność w krainie pogan i rosnące napięcia
c) 8,27–13,37	Jezus przed swoją męką
8,27–9,29	Antycypacja chwały Jezusa
9,30–10,52	Druga i trzecia zapowiedź męki oraz zbiór logiów
11,1–12,44	Działalność Jezusa w Jerozolimie
13,1–37	Paruzja Syna Człowieczego
d) 14,1–16,20	Opis męki i zmartwychwstania Jezusa
14,1–42	Wydarzenia przed pojmaniem Jezusa
14,43–15,20a	Wydarzenia po pojmaniu Jezusa aż do ukrzyżowania
15,20b–41	Ukrzyżowanie i śmierć Jezusa

¹³ H. LANGKAMMER, *Ewangelia według św. Marka*, Lublin 1997, s. 7–9.

- Uzdrawienie w szabat 3,1-6
- Uzdrawienie wielu 3,7-12
- 6.
- Powołanie dwunastu apostołów 3,13-19
- Sprzeciw rodziny Jezusa 3,20-21
- Błuznierstwo faryzeuszów 3,22-30
- O rodzinie Jezusa 3,31-35
- II. 1.
- Wstęp 4,1-2
- Przypowieść o siewcy 4,3-20
- Przypowieść o lampie 4,21-23
- Przypowieść o mierze 4,24-25
- Przypowieść o zasiewie 4,26-29
- Przypowieść o ziarnku gorczycy 4,30-32
- Zakończenie 4,33-34
- 2.
- Władza nad wichrem i wodą 4,35-41
- Uzdrawienie opętanego 5,1-20
- 3.
- Prośba Jaira 5,21-24
- Uzdrawienie chorej na krwotok 5,25-34
- Uzdrawienie córki Jaira 5,35-43
- 4.
- Niedowiarstwo Nazaretan 6,1-6
- Rozesłanie Dwunastu 6,7-13
- Herod o Janie 6,14-16
- Śmierć Jana 6,17-29
- Powrót Dwunastu 6,30-33
- 5.
- Pierwsze rozmnożenie chleba 6,34-44
- Chodzenie po wodzie 6,45-52
- Uzdrawienie wielu 6,53-56
- 6.
- O czystości 7,1-13
- Wyjaśnienie dla tłumu 7,14-16
- Wyjaśnienie dla uczniów 7,17-23
- III. 1.
- Uzdrawienie opętanej 7,24-30
- Uzdrawienie głuchoniemego 7,31-37
- Drugie rozmnożenie chleba 8,1-9

- Niewiara faryzeuszów 8,10-13
- Niezrozumienie uczniów 8,14-21
- Uzdrawienie niewidomego 8,22-26
- Wyznanie Piotra 8,27-30
- 2.
- Pierwsza zapowiedź męki 8,31-33
- O naśladowaniu Chrystusa 8,34–9,1
- Przemienienie Jezusa 9,2-13
- Uzdrawienie epileptyka 9,14-29
- 3.
- Druga zapowiedź męki 9,30-32
- O pierwszeństwie 9,33-37
- O cudotwórcach 9,38-41
- O gorszycielach 9,42-49
- 4.
- O rozwodzie 10,1-9
- Wyjaśnienie dla uczniów 10,10-12
- O dzieciach i Królestwie Bożym 10,13-16
- 5.
- O bogactwie i Królestwie Bożym 10,17-22
- Wyjaśnienie dla uczniów 10,23-27
- O ubóstwie i Królestwie Bożym 10,28-31
- 6.
- Trzecia zapowiedź męki 10,32-34
- O pierwszeństwie w Królestwie Bożym 10,35-40
- Wyjaśnienie dla uczniów 10,41-45
- Uzdrawienie niewidomego 10,46-51
- IV. 1. Niedziela
- Sprowadzenie osła 11,1-7
- Wjazd do Jerozolimy 11,8-11a
- Powrót do Betanii 11,11b
- 2. Poniedziałek
- Nieurodzajne drzewo 11,12-14
- Oczyszczenie świątyni 11,15-18
- Opuszczenie miasta 11,19
- 3. Wtorek
- Uschłe drzewo 11,20-25
- O uprawnieniach Jezusa 11,27-33
- Przypowieść o przewrotnych rolnikach 12,1-12
- O podatku cesarskim 12,13-17

– O zmartwychwstaniu	12,18-27
– O największym przykazaniu	12,28-34
– O dawidowym synostwie Mesjasza	12,35-37
– O pobożnych uczynkach uczonych w Piśmie	12,38-40
– O pobożnych uczynkach wdowy	12,41-42
– Pytanie o znak końca	13,1-4
– Początek ucisku	13,5-13
– Czas ucisku	13,14-23
– Po ucisku	13,24-27
– Znak końca	13,28-32
– Potrzeba czujności	13,33-37
– Spisek arcykapłanów i uczonych	14,1-2
– Namaszczenie Jezusa	14,3-9
– Zapowiedź zdrady Judasza	14,10-11
4. Czwartek	
– Przygotowanie Paschy	14,12-16
– Biada zdrajcy	14,17-21
– Nowe Przymierze	14,22-25
– Zapowiedź zaparcia się Piotra	14,26-31
– Modlitwa w Ogrójcu	14,32-42
– Zdrada i pojmanie Jezusa	14,43-52
– Wyrok Sanhedrynu	14,53-65
– Zaparcie się Piotra	14,66-72
5. Piątek	
– Wyrok Piłata	15,1-15
– Biczowanie	15,16-20a
– Ukrzyżowanie	15,20b-28
– Szydzenie z Chrystusa	15,29-32
– Śmierć	15,33-41
– Pogrzeb	15,42-47
6. Niedziela	
– Widzenie niewiast	16,1-8
– Widzenie Marii Magdaleny	16,9-11
– Widzenie dwóch uczniów	16,12-13
– Widzenie Jedenastu	16,14
– Nakaz głoszenia Ewangelii	16,15-18
– Wniebowstąpienie	16,19
– Ewangelizacja	16,20

C. Westermann w koncepcji struktury Ewangelii Marka, podobnie jak H. Langkammer, opiera się na kryterium geograficzno-teologicznym i mówi o działalności Jezusa:

w Galilei, w drodze do Jerozolimy i w Jerozolimie. Autor zauważa ponadto, że przez całą Ewangelię przewija się motyw walki Jezusa-Mesjasza z mocami Zła¹⁵. U Marka Dobra Nowina o przyjściu, męce i zmartwychwstaniu Jezusa określona terminem „Ewangelia”, jest bardziej słowem osadzonym w teraźniejszości niż relacja z przeszłości¹⁶. C. Westermann proponuje więc następującą strukturę Ewangelii Marka, w której oryginalnie przedstawia układ rozdziałów 6–9:

- I. 1,1–9,50: Jezus w Galilei
- a) 1,1–45: Początek działalności Jezusa
  - 1,1–13: Jan Chrzciciel, chrzest, kuszenie
  - 1,14–15: Jezusowe orędzie, nowina
  - 1,16–20: Powołanie pierwszych uczniów
  - 1,21–28: Uzdrawienie opętanego w Kafarnaum
  - 1,29–39: Teściowa Piotra i wielu chorych
  - 1,40–45: Oczyszczenie trędowatego
- b) 2,1–3,6: Kwestie sporne
  - 2,1–12: Uzdrawienie sparaliżowanego (zgorzenie związane z odpuszczeniem grzechów)
  - 2,13–17: Powołanie Lewiego (zgorzenie z powodu przebywania z grzesznikami)
  - 2,18–22: Uczniowie Jezusa nie poszczą
  - 2,23–28: Zrywanie kłosów w szabat
  - 3,1–6: Uzdrawienie w szabat (bezwładna ręka)
  - 2,22–30: Jak może szatan wypędzić szatana? (tekst ten należy do kwestii spornych, dlatego jest w tym miejscu)
  - 3,7–12: Uzdrawienie wielu chorych nad jeziorem
  - 3,13–19: Powołanie Dwunastu
- c) 4,1–34: Trzy przypowieści
  - 4,1–9: O siewcy; oraz 4,14–20: wyjaśnienie przypowieści
  - 4,10–13: Cel nauczania w przypowieściach
  - 4,26–29: Samodojrzewający zasiew
  - 4,30–34: Ziarnko gorczycy
  - 4,21–25: Lampa pod korcem
- d) 4,35–5,43: Cuda
  - 4,35–41: Uciszenie burzy
  - 5,1–20: Uzdrawienie opętanego z Gerazy
  - 5,21–43: Uzdrawienie cierpiącej na krwotok kobiety i córki Jaira
- e) 6,1–9,50: Od odrzucenia w Nazarecie do zapowiedzi męki
  - 6,1–6: Odrzucenie w Nazarecie

¹⁵ C. WESTERMANN, *Abriss der Bibelkunde*, s. 153.

¹⁶ *Tamże*.

- 6,7-13: Wysłanie Dwunastu
- 6,14-29: Stracenie Jana Chrzciciela
- 8,27-33: Wyznanie Piotra i pierwsza zapowiedź męki
- 9,2-13: Przemienienie
- 9,30-32: Druga zapowiedź męki
- Opisy cudów w 6–9:
  - 6,30-44: Nakarmienie 5000; oraz 8,1-10: 4000
  - 6,45-52: Chodzenie po jeziorze
  - 6,53-56: Uzdrawienie wielu chorych
  - 7,24-30: Matka kananejska
  - 7,31-37: Głuchoniemy (*Effatha*)
  - 8,22-26: Niewidomy z Betsaidy
  - 9,14-29: Uzdrawienie młodego epileptyka
- Kwestie sporne w 6–9:
  - 7,1-13: Wyzsze prawo
  - 7,14-23: Co czyni człowieka nieczystym
  - 8,11-13: Faryzeusze żądają znaku
  - 8,14-21: Ostrzeżenie przed kwasem faryzeuszy
- Pouczenia uczniów w 6–9:
  - 8,34–9,1: O idących za Nim
  - 9,33-37: Spór o wielkość
  - 9,38-41: Obcy wypędza demony
  - 9,42-50: Ostrzeżenie
- II. 10,1-52: Droga do Jerozolimy
  - 10,1-12: O małżeństwie i rozwodzie
  - 10,13-16: Błogosławienie dzieci
  - 10,17-27: Bogaty młodzieniec, bogactwo
  - 10,28-31: Piotr pyta o nagrodę
  - 10,32-34: Trzecia zapowiedź męki
  - 10,35-45: Pytanie Jakuba i Jana
  - 10,46-52: Uzdrawienie niewidomego Bartymeusza
- III. 11,1–13,37: W Jerozolimie
  - a)
    - 11,1-11: Wjazd do Jerozolimy
    - 11,15-19: Wypędzenie handlarzy ze świątyni
    - 11,12-14 i 11, 20-25: Nieurodzajne drzewo figowe
    - 11,27-33: Odrzucenie pytania o prawo do nauczania
  - b)
    - 12,1-12: Przypowieść o złych dzierżawcach winnicy
    - 12,13-17: Pytanie faryzeuszy (grosz czynszowy)

- 12,18-27: Pytanie saduceuszy (zmartwychwstanie)
 12,28-34: Pytanie o największe przykazanie
 12,35-37: Pytanie Jezusa skierowane do faryzeuszy o Mesjasza
 12,38-40: Ostrzeżenie przed nauczycielami Prawa
 12,41-44: Wdowi grosz
- c)
- 13,1-2: Zapowiedź zburzenia świątyni
 13,3-13: Początek boleści
 13,14-23: Okropność końca czasów
 13,24-27: Przyjście Syna Człowieczego
 13,28-32: Godzina nie jest znana
 13,33-37: Nawoływanie do czujności
- IV. 14,1–16,20: Męka, śmierć i zmartwychwstanie
- a) 14,1-42: Od decyzji zabicia do Getsemani
 14,1-2: Decyzja zabicia
 14,3-9: Namaszczenie w Betanii
 14,10-11 i 14,17-21: Zdrada Judasza
 14,12-16 i 14,22-25: Wieczera paschalna
 14,26-42: Getsemani
- b) 14,43–15,47: Od uwięzienia do śmierci
 14,43-52: Pojmanie
 14,53-65: Przed Wysoką Radą
 14,66-72: Zaparcie się Piotra
 15,1-15: Jezus przed Poncjuszem Piłatem
 15,16-20: Wyszycanie
 15,21-41: Droga krzyżowa i śmierć
 15,42-47: Złożenie w grobie
- c) 16,1-20: Pusty grób i zmartwychwstanie
 16,1-8: Pusty grób
 16,9-20: Ukazywanie się Zmartwychwstałego (Chrystofanie), rozesłanie uczniów, wniebowstąpienie.

Wyżej przedstawione propozycje struktury Ewangelii św. Marka wyraźnie dowodzą, że układ tego dzieła nie jest przypadkowy ani chaotyczny. Można wręcz stwierdzić, że Marek, mając na uwadze cele jakie pragnął osiągnąć (tj. ukazać Jezusa jako Syna Bożego, Mesjasza; wskazać właściwą odpowiedź na pytanie: Kim jest Jezus?; oraz ukazać jakim ma być uczeń Jezusa), w sposób uporządkowany i przemyślany zredagował swoje dzieło.

Przedstawione struktury podziału Ewangelii Marka wskazują, że – mimo iż precyzyjne ustalenie szczegółowego planu drugiej Ewangelii sprawia egzegetom wiele trudności, to jednak – Marek w sposób przemyślany i uporządkowany zredagował swoje dzieło. Za-

istniałe trudności uwidacznia szczególnie propozycja struktury Ewangelii Marka podana przez C. Westermanna, zwłaszcza w rozdziałach 6–9.

Dokonane przez autorów próby przedstawienia struktury Ewangelii Marka – zwłaszcza szczegółowa propozycja dokonana przez C. Westermanna – dowodzą, że autor drugiej Ewangelii koncentruje się na pytaniu: „Kim jest Jezus?” i prowadzi czytelnika do wyznania wiary: „Ty jesteś Mesjasz” (8,29) i „Prawdziwie, ten człowiek był Synem Bożym” (15,39).